

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Nea Kalliomaa

Henkisen johtajan paatoksellinen ja tiedettä jäljittelevä retoriikka

Tutkimus astrologisten blogitekstien vaikuttavuudesta

Markkinoinnin ja viestinnän akateeminen yksikkö
Viestintätieteiden kandidaatintutkielma
Viestintätieteiden koulutusohjelma

Vaasa 2026

VAASAN YLIOPISTO**Markkinoinnin ja viestinnän akateeminen yksikkö**

Tekijä:	Nea Kalliomaa		
Tutkielman nimi:	Henkisen johtajan paatoksellinen ja tiedettä jäljittelevä retoriikka: Tutkimus astrologisten blogitekstien vaikuttavuudesta		
Tutkinto:	Humanististen tieteiden kandidaatti		
Koulutusohjelma:	Viestintätieteiden koulutusohjelma		
Opintosuunta:	Viestintätieteet		
Työn ohjaaja:	Eliisa Vainikka		
Valmistumisvuosi:	2026	Sivumäärä:	29

TIIVISTELMÄ:

Astrologia on pseudotieteellinen ala, jota tutkittu tiede ei vahvista. Se perustuu taivaankappaleiden, kuten planeettojen, liikkeiden havainnointiin ja niistä tehtyihin tulkintoihin, joiden mukaan ne vaikuttavat ihmisten elämään, vaikka todellista vaikutusta ei pystytä todistamaan. Monet lukevat astrologiaa käsitteleviä kirjoituksia viihteenä, mutta osa ihmisistä todella uskoo sen oppeihin ja ennustuksiin. Tekstien uskottavuutta rakennetaan kielellisin tehokeinoin. Astrologiaa käsittelevät tekstit hyödyntävät useita retorisia keinoja koukuttaakseen lukijansa.

Tässä tutkimuksessa analysoidaan astrologi Seppo Tanhuan viittä blogikirjoitusta Astro.fi -verkkosivustolla. Tanhua on kyseisen verkkosivuston perustaja ja yksi aktiivisista blogikirjoittajista. Hänen kirjoituksensa käsittelevät ajankohtaisia astrologisia ilmiöitä, joilla hän väittää olevan vaikutusta ihmisten elämässä. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten tekstien väitteistä tehdään vakuuttavia retorisiin keinoin. Tutkimusmenetelmänä käytetään retorista analyysia. Retorinen analyysi etenee yleisön identifioimisesta käytettyjen retoristen keinojen jaotteluun eetoksen, päätöksen ja logoksen mukaan.

Aineiston analyysissa selvisi, että Tanhuan blogikirjoitusten retoriikka koostuu suurimmilta osin tunteita puhuttelevista keinoista eli päätöksestä. Merkityksen tunnetta ja lohtua etsivään erityisyseisöön vedotaan luomalla yhteisöä käyttämällä monikon ensimmäistä persoonaa eli me-muotoa ja korostamalla kaiken tapahtuneen syvempiä merkityksiä. Lisäksi lukijaa kannustetaan itsensä ja tunteidensa tutkiskeluun sekä kerrotaan ennustuksista, jotka liittyvät henkilökohtaisiin kokemuksiin. Teksteissä korostuu myös apokalyptinen puhe, jossa annetaan ymmärtää, että eletään jotakin hyvin merkittävää aikaa ja ainutkertaisia ilmiöitä tapahtuu.

Tanhua hyödyntää myös niin kutsuttua Forer-efektiä, eli ilmiötä, jossa ympäröivästä ilmaistut väitteet koetaan henkilökohtaisesti merkittäviksi, vaikka todellisuudessa ne voisivat liittyä kehen tahansa. Forer-efekti kulkee käsikädessä varovaisen ilmaisujen kanssa, jotka pehmentävät entisestään väitteiden tarkkuutta ja täten lisäävät sopivuuden tunnetta. Varovaiset ilmaisut kuuluvat tekstin logokseen, sillä ne antavat harkitun kuvan tekstistä. Toinen logokseen kuuluva retorinen keino on tieteellistäminen, eli kun tekstistä pyritään tekemään tieteellisen näköistä kaavioilla tai erikoisan sanastolla, vaikka kyseessä on oikeasti epätieteellinen teksti.

Tanhuan tekstien vaikuttavuus rakentuu myös hänen luonteensa ja olemuksensa piirteiden avulla. Kyseessä on siis tekstin eetos. Tekstit luovat Tanhuasta hyvántahtoisen ja viisaan henkisen opettajan kuvaa.

AVAINSANAT: Eetos, päätös, logos, retoriikka, astrologia, pseudotiede, Forer-efekti, tieteellistäminen

Sisällys

1	Johdanto	4
2	Mikä astrologiassa vetää puoleensa?	6
3	Uskomuksia voidaan tutkia retorisesta näkökulmasta	9
3.1	Klassinen retoriikka	9
3.2	Chaïm Perelmanin uusi retoriikka	10
3.3	Kenneth Burken uusi retoriikka	12
4	Metodologia	14
4.1	Tutkimusaineisto	14
4.2	Retorinen analyysi	16
5	Eriyisyleisöön vedotaan toivolla ja kohtalokkailla tunteilla	17
5.1	Eetos	17
5.2	Paatos	19
5.3	Yleispätevät ja varovaiset ennustukset	22
5.4	Logos	22
6	Pohdinta ja yhteenveto	24
	Lähteet	27

1 Johdanto

Perääntyvä Merkurius varoittaa väärinkäsityksistä ja Venus yhtyy planeettaystäviinsä. Näin kirjoittaa Suomessa hyvin tunnettu astrologi Seppo Tanhua blogitekstissään. Samanlaisia uutisia muutkin astrologit kertovat blogiensa viikko- ja kuukausikatsauksissaan. Moni lukee niitä viihteenä, mutta osaa ihmisistä nämä puhuttelevat.

Astrologia perustuu ennustuksiin ja luonteenkuvauksiin taivaankappaleiden asentoja apuna käyttäen. Tuomela (1983) luonnehtii astrologian olevan kiistattomasti pseudotiedettä. Pseudotiede on uskomusjärjestelmä, jonka kannattajat pitävät sitä tieteenä huolimatta alan epätieteellisistä ominaisuuksista (Tuomela, 1983). Tuomelan (1983) mukaan yksi merkittävä pseudotieteen piirre on muuttumattomuus. Se erottaa pseudotieteet tutkitusta tieteestä, joka puolestaan pyrkii korjaamaan itseään uuden tiedon valossa. Humpuukimaineestaan huolimatta astrologialla on yhä vahva ote moniin ihmisiin, joita tutkittu tiede ei ehkä vakuuta tai tavoita.

Astrologiaan uskomiseen on liitetty monia psykologisia teorioita. Ihminen ei kuitenkaan usko sokeasti mitä tahansa hänelle syötetään, oli hänen psyykinen tilansa kuinka vastaanottavainen tahansa uskon opeille. Uskomuksia rakennetaan jo kielen tasolla ja niistä tehdään vakuuttavia erilaisin keinoin. Tässä tutkimuksessa suunnataan huomio astrologian oppeihin uskovista niiden rakentajiin ja opettajiin. Tavoitteena on selvittää, miten oppeja ja uskomuksia perustellaan kielellisin keinoin, kun astrologia perustuu pseudotieteellisiin seikkoihin, joita tiede ei takaa. Tässä tutkimuksessa kysytään, miten astrologi rakentaa omaa ja tekstinsä uskottavuutta retoriikan avulla. Lisäksi selvitetään, minkälaiseen yleisöön hän pyrkii vaikuttamaan ja miten hän sovittaa argumenttinsa yleisönsä odotusten mukaisiksi.

Tutkimuksen kohteeksi valitsin astrologi Seppo Tanhuan blogikirjoitukset. Hän raportoi kirjoituksissaan taivaankannen tapahtumista ja tulkkaa, mitä ne tarkoittavat ihmisten elämien kannalta. Tanhua julkaisee kirjoituksiaan Astro.fi-verkkosivustolla, jonka

perustaja hän itse on. Verkkosivuston perustajana ja ylläpitäjänä hänellä on valtaa siihen, mitä ja minkälaista sisältöä sivustolla julkaistaan. Astro.fi on astrologian ja muiden pseudotieteiden tyyssija, jossa aihepiirin gurut tavoittavat opeistaan kiinnostuneet oppilaat. Sivusto tarjoaa sekä täysin ilmaisia palveluja että maksullisia kursseja, kirjallisuutta ja tulkintoja. Maksuttomien palveluiden, kuten astrologisten syntymäkarttojen pikatulkkauksen, kautta ihmiset pääsevät tutustumaan astrologiaan, minkä jälkeen heille on helpompi myydä maksullisia palveluita. Astro.fi-sivusto on hyvä tutkimuksen kohde, sillä siellä julkaistaan aktiivisesti sisältöä ja se on suomalaisen astrologiakentän tukikohta. Tanhuan tekemän sisällön lisäksi, sivustolla julkaistaan useiden muidenkin astrologien kirjoituksia. Vaikka keskityn vain Tanhuan teksteihin tutkielmani rajallisuuden takia, sivusto ei itsessään ole vain yksittäisen alan harjoittajan viestintäkanava, vaan se kokoaa useat pseudotieteilijät yhteen.

Mitä tulee kokonaisuudessaan astrologian merkittävyyteen viestinnän tutkimuksessa, koen sen olevan relevantti tutkimuskohde. Vaikka maailma on joidenkin väitteiden mukaan sekulaarimpi kuin ennen ja uskontojen asema on horjumassa (Hulkkonen, 2021, s. 20), etenkin uushenkiset uskonnot, jotka keskittyvät yksilön henkilökohtaiseen uskoon, ovat nykyäänkin suosittuja. Astrologia voidaan luokitella uushenkisyyden piiriin ja sen takia se on tänäkin päivänä kelvollinen tutkimuksen kohde. Uskomuksien retorisia vakuuttelun keinoja on tärkeää tutkia, koska vaikka monet seikat uskomuksissa ovat harmittomia, voidaan uskomuksilla tuottaa myös harmia; varsinkin, jos uskomusjärjestelmä tekeytyy tieteeksi.

2 Mikä astrologiassa vetää puoleensa?

Aikaisemmat astrologiaan liittyvät tutkimukset keskittyvät usein astrologiaan uskomisen psykologisiin syihin. Lillqvist ja Lindeman (1998, s. 207) havaitsivat, että kiinnostus astrologiaan oli positiivisesti yhteydessä viimeaikaisten elämäntilanteiden määrään. Bauer ja Durant (1997, s. 69) näkivät, että astrologia vastaa siihen uskovien yksilöiden kokemukseen elämän epävarmuuksista ja tarpeeseen moraalista ohjauksesta. Näiden havaintojen mukaan astrologian voidaan nähdä toimivan turvallisuuden tunnetta lisäävänä tekijänä.

Allumin (2011, s. 362) tekemässä tutkimuksessa selvisi, että astrologiaan uskovilta eurooppalaisilta ihmisiltä puuttui tiedelukutaito erottaakseen tutkitun tieteen pseudotieteestä, ja että heille oli epäselvää, mitä astrologia todella oli. Kolmas hypoteesi, joka sai tutkimuksesta tukea, väitti, että arvomaailmaltaan autoritaariset ihmiset uskoivat herkemmin astrologiaan. Autoritaarisiin arvoihin kuuluvat muun muassa tottelevaisuus hierarkian ylemmillä tasoilla olevia tahoja kohtaan sekä vahva järjestys ja johtajuus. Tämä on erityisen kiinnostava havainto tutkimukseni kannalta, sillä se suuntaa näkökulmaa uskomusjärjestelmän seuraajista sen vaikuttaviin johtajiin, jotka vastaavat opeillaan astrologian harjoittajien auktoriteetin kaipaamiseen. Nämä vaikuttavat johtajat tekevät opeistaan houkuttelevia kohderyhmälleen kielellisin keinoin.

Astrologian ja muiden samankaltaisten uskomusjärjestelmien vaikuttavuutta on tutkittu myös kielen tasolla. Hammer (2003, s. 206) käsittelee tieteellistämistä (scientism) osana esoteerista ajattelua ja hän määrittelee tieteellistämisen pyrkimyksenä asettaa omat väitteet osaksi tunnustettua tiedettä. Esoteria tarkoittaa ajatusta siitä, että on olemassa jotain salattua tietoa maailmankaikkeudesta. Esoteeriset liikkeet suhtautuvat tieteeseen kaksijakoisesti; yhtäältä pitäen sitä vihollisenaan, mutta toisaalta taas poimien siitä itselleen hyödyllisiä osia, joilla se perustelee omia väitteitään (Hammer, 2003, s. 204). Tieteellistäminen on usein läsnä myös astrologiassa. Se tukeutuu astronomiaan, eli tähtitieteeseen, taivaankappaleiden liikkeitä havainnoidessa, mutta epätieteelliseksi ja erilliseksi astronomiasta se tulee liittäessään avaruuden osasten liikkeisiin syy-

seuraussuhteita. Tiede ei ole pystynyt todistamaan, että tietyt tapahtumat taivaankappaleissa vaikuttaisivat ihmisten luonteeseen tai elämään.

Tieteellistäminen on yksi kolmesta diskursiivisesta strategiasta, joilla Hammerin (2003, s. 44–45) mukaan uskonnolliset liikkeet perustelevat uskottavuuttaan. Kaksi muuta strategiaa ovat pitkään perinteeseen ja henkilökohtaisiin tai muiden kokemuksiin vetoaminen. Nykyisin tunnetun länsimaisen astrologian synty voidaan sijoittaa jopa 400 vuotta ennen ajanlaskun alkua (Campion, 2015, s. 65). Tätä pitkää historiaa käytetään perusteena sille, että astrologia olisi jotakin ”ikuista viisautta” (philosophia perennis) (Hammer, 2003, s. 44).

Kokemuksellisuus on myös iso osa astrologian viehätysvoimaa. Ihmisiä kannustetaan tutkiskelemaan omaa sisintään esimerkiksi oman syntymäkartan avulla. Syntymäkarta on astrologinen kaavio, joka luodaan ihmisen tarkan syntymähetken mukaan. Siinä näkyy esimerkiksi, missä horoskooppimerkeissä planeetat ovat olleet syntymän hetkellä, ja näihin paikkoihin liittyy astrologien mukaan syvempiä merkityksiä, jotka heijastuvat ihmisen elämässä ja luonteessa. Nämä ihmisten kokemat yhtäläisyydet oman elämänsä ja syntymäkarttansa kuvauksien kanssa ovat kuitenkin kyseenalaistettavissa. Hammerin (2003, s. 347, 350) konstruktivistisen näkemyksen mukaan ihmisten kokemukset eivät ole koskaan kontekstistaan riippumattomia; ihmisten kokemuksia ohjataan kulttuurin, kielen ja symbolien avulla.

Uskontojen vaikuttavuutta on tutkinut myös Kenneth Burke, joka tekee selvän eron teologian ja kehittämänsä termin logologian välille (Greig, 2020, s. 78–79). Burke oli kiinnostunut siitä, miten uskontoja rakennetaan sanoilla, eikä ottanut kantaa teologisiin kysymyksiin kuten, onko jumalaa olemassa (Greig, 2020, s. 78–79). Yksi Burken kehittämä käsite on jumala-termit (god-terms). Ne ovat arvolatautuneita käsitteitä, jotka ovat käsitteiden hierarkiassa korkeimmalla tasolla (Sakaranaho, 2021, s. 98; Summa, 1996, s. 60). Kun niitä käytetään argumentaatioissa, niitä vastaan on vaikea lähteä argumentoimaan ja niiden tehtävä onkin päättää väittely (Sakaranaho, 2021, s. 98;

Summa, 1996, s. 60). Käsitteen nimi tulee siitä, että nämä käsitteet ovat samalla tasolla kuin Jumala on uskonnoissa (Summa, 1996, s. 60). Astrologiassa jumala-termi voisi olla esimerkiksi kohtalo. Astrologiassa uskotaan, että ihmisen kohtalo on sinetöity osittain jo syntymähetkellä, kun planeetat olivat tietyissä kohdissaan.

Astrologian vaikuttavuus perustuu myös niin kutsuttuun Forer-efektiin. Ilmiön nimi tulee tutkija Bertram R. Forerilta, joka havaitsi kyseisen ilmiön olemassaolon. Forer-efekti on psykologinen ilmiö, jossa yksilöt hyväksyvät suurpiirteiset ja yleispätevät luonteenkuvaukset itseään tarkasti kuvaavina analyyseina (Forer, 1949, s. 118–119). Forerin (1949, s. 118) mukaan universaalisti validi persoonallisuuden kuvaus hyväksytään todennäköisesti osaksi omaa uniikkia identiteettiä, kunhan siitä ei ole haittaa kuvauksen kohteelle. Kuvaukset ovat siis yleensä positiivisia tai ei ainakaan liian ankaria. Astrologiset luonteenkuvaukset ja ennustukset ovat usein muotoiltu niin, että ne voivat päteä suurimpaan osaan ihmisistä.

3 Uskomuksia voidaan tutkia retorisesta näkökulmasta

Retoriikka tarkoittaa oppia vakuuttavasta ja suostuttelevasta puheesta (Haapanen, 1996, s. 23). Se on osa aivan kaikkea viestintää (Jokinen, 2016, luku 2). Jopa tiede on täynnä retorisia keinoja (Aro, 1999, s. 18), vaikka niitä ei välttämättä aluksi huomaisi. Aron (1999, s. 18) mukaan tiede on retorista, sillä se pyrkii selvittämään totuuden, kehottaa usein valitsemaan jonkin tietyn menettelytavan ja siinä käytetään ylistäviä tai halventavia ilmaisuja tehden näkemysten välille hierarkioita. Retoriikka ei siis ole vain keino petkuttaa yleisöä, vaan sitä tulee tarkastella neutraalina puheen ominaisuutena. Retorisessa analyysissä ei oteta kantaa väitteiden totuudenperäisyyteen, vaan huomio on merkitysten rakentamisessa niin kuin diskurssianalyysissä, jonka osana retorista analyysia voidaan pitää (Jokinen, 2016, luku 2). Retoriikan avulla voidaan tutkia myös, miten astrologien välittämät opit ja uskomukset rakentuvat kielellisesti.

3.1 Klassinen retoriikka

Retoriikan käsite tunnettiin jo antiikin Kreikassa, jossa sitä kehitti muun muassa Aristoteles (Haapanen, 1996, s. 23). Antiikin aikaan retoriikan eli puhetaidon opin kaava esitettiin viisiosaisena: inventio eli suostuttelevan aineksen keksiminen, dispositio eli aineksen järjestäminen puheeksi, elocutio eli aineksen muokkaaminen ja puheen tyyli, memoria eli kootun ja suunnitellun muistaminen ja actio eli puheen esittäminen (Haapanen, 1996, s. 29). Aristoteleen oppi käsitteli etenkin kaavan ensimmäiseen osaan eli inventioon liittyviä kysymyksiä (Haapanen, 1996, s. 29). Hän jakoi puheen suostuttelun keinot kolmeen eri lajiin: eetokseen, paatokseen ja logokseen (Haapanen, 1996, s. 31).

Eetos ja paatos liittyvät puhujan ja kuulijan väliseen suhteeseen (Summa, 1989, s. 166). Eetoksessa puhuja yrittää vaikuttaa vakuuttavalta siten, miten hänen yleisönsä käsittää vakuuttavuuden, ja paatoksessa yleisöstä pyritään tekemään vastaanottavainen esitettävälle argumentaatiolle tunnetiloja ohjaamalla (Summa, 1989, s. 166). Eetokseen voi vaikuttaa kolme tekijää: fronesis eli puhujan koetaan olevan viisas, arete eli puhujan

katsotaan olevan moraalisesti hyveellinen tai eunoia eli puhujan oletetaan tahtovan parasta hänen kuulijoilleen (Falkheimer & Heide, 2023, s. 42). Logos puolestaan kattaa argumentaation abstraktin sisällön, joka vetoaa rationaaliseen järkeen (Summa, 1989, s. 166). Logokseen liittyy käsite enthymemasta eli retoriikan päättelymuodosta, joka eroaa tieteellisestä päättelystä siten, että premissit voivat perustua todennäköisyyteen tai yleiseen mielipiteeseen (Haapanen, 1996, s. 32). Haapasen (1996, s. 32) mukaan enthymemalle on ominaista, ettei sen molempia premissejä tarvitse sanoa ääneen, sillä kuulijan oletetaan täydentävän puuttuvan premissin mielessään. Eetos, paatos ja logos voivat ilmetä samanaikaisesti ja enthymeman avulla (Haapanen, 1996, s. 32).

3.2 Chaïm Perelmanin uusi retoriikka

Antiikin Kreikassa retoriikan tutkimus keskittyi käytännön taitoihin, joilla vakuuttava puhe luodaan (Sakaranaho, 2021, s. 93). Ajatus uudesta retoriikasta syntyi ennen 1950-lukua, kun retoriikkaa alettiin tarkastelemaan laajennetusta näkökulmasta (Sakaranaho, 2021, s. 95–96). Näkökulma siirtyi vaikuttavan puheen tuottamisesta sen analysoimiseen niin puhutussa kuin kirjoitetussa kielessä (Sakaranaho, 2021, s. 96).

Perelmanin (2007, s. 8–9, 11) jalostamassa uudessa retoriikassa nähdään, että premisseillä ei ole välttämättä absoluuttisen todet lähtökohdat, vaan ne ovat kenen tahansa hyväksyttävissä ja kiistanalaisia. Hänen (2007, s. 28) mukaansa retoriikassa liikutaan premisseihin kohdistetusta yleisön hyväksynnästä konsensukseen ja toimintaan. Retoriikan käyttäjän tulee ennen kaikkea tuntee yleisönsä ja sovittaa kielelliset tehokeinonsa vastaamaan heidän tarpeitaan ja odotuksiaan. Summan (1996, s. 69) mukaan retoriikkaa analysoitaessa on hedelmällistä kysyä, millaisen yleisön tällä argumentilla tai tällaisella retoriikalla voi vakuuttaa. Yleisö on reettorin eli puhujan mielessä oleva konstruktio, eikä yleisön fyysisellä olemassaololla ole merkitystä (Summa, 1989, s. 162).

Perelman (2007, s. 21) jakaa yleisöt kahteen eri lajiin niiden luonteen mukaan: universaali- ja erityisyleisöön. Universaaliyleisö tarkoittaa keiden tahansa arvostelukykyisten aikuisten muodostamaa joukkoa (Perelman, 2007, s. 21, 24; Summa, 1989, s. 162). Erityisyleisö on joko ajallisesti ja tilallisesti rajattu konkreettinen joukko tai jonkin periaatteen mukaan rajautuva abstrakti argumentoinnin kohde, jonka erityisiin odotuksiin voidaan vedota (Summa, 1989, s. 162; Summa, 1996, s. 67). Perelman (2007, s. 24–25) erottaa vakuuttelun ja suostuttelun käsitteet toisistaan puhujan yleisökäsityksen mukaan. Universaaliyleisöön vaikuttaessa käytetään järkeen vetoavaa vakuuttavaa argumentointia ja erityisyleisöä taas suostutellaan vetoamalla sen erityisiin intresseihin tai taipumuksiin (Perelman, 2007, s. 25; Summa, 1996, s. 68). Universaaliyleisö on puhujan mielessä tapahtuva ”tiivistelmä” yleisesti hyväksyttävissä olevista argumentoinnin perusteista ja universaaliyleisöön kohdistettu argumentointi on Perelmanin mielestä ”hyvää argumentointia” (Summa, 1996, s. 68–69).

Summa (1989, s. 164) esittelee Perelmanin teorian toisen tärkeän osa-alueen: argumentaation lähtökohdat eli puhujan ja yleisön väliset esisopimukset, jotka ovat peruste sille, mihin argumentaatiossa vedotaan ja miten se esitetään. Esisopimukset perustuvat joko reaalisuuteen tai arvostamiseen (Summa, 1989, s. 164). Reaalisuuteen perustuvat argumentit suhteutetaan universaaliyleisöön ja arvostamiseen tähtäävät argumentit taas erityisyleisöön (Perelman, 2007, s. 30, 34; Summa, 1989, s. 164).

Arvostamista koskeviin esisopimukseen liittyy käsite lokuksesta (Summa, 1989, s. 164). Kvantitatiivinen lokus tarkoittaa argumentoinnin taipumusta vedota määrällisiin perusteisiin, eli jonkin asian paremmuus perustellaan suuremmalla määrällä (Summa, 1989, s. 164). Kvalitatiivisessa lokuksessa argumentointi vetoaa laadullisiin perusteisiin, ja se on ominainen piirre väitteille, joilla pyritään kumoamaan itsestäänselvyyksiä kyseenalaistamalla normaaliksi mielletyn arvon (Summa, 1989, s. 164).

3.3 Kenneth Burken uusi retoriikka

Jo edellä mainittu Burke käsittelee omaa versiotaan uudesta retoriikasta kohdistaan kiinnostuksensa piilevään retorisuuteen, joka on osa inhimillistä toimintaa (Summa, 1996, s. 52, 59). Sen sijaan Perelman käsittelee retoriikkaa tietoisena vakuuttamiseen tähtäävänä kielenkäyttönä (Summa, 1996, s. 52). Tuominen (1997, s. 32) esittää tästä tiedostamattoman ja tiedostetun ristiriidasta kielifilosofisen kysymyksen: hallitseeko ihminen kieltä vai kieli ihmistä? Tätä kysymystä voi olla järkevää pohtia, kun tutkii tekstien retorisuutta.

Burke kehitti käsitteet neljästä erilaisesta kielikuvasta eli perustroopista (Summa, 1996, s. 54). Ensimmäinen kielikuva on metafora, eli asian ymmärtämistä jonkin toisen asian kautta (Summa, 1996, s. 54). Toinen kielikuvan muoto on metonymia, eli kun jokin abstrakti asia ilmaistaan toisen materiaalisen asian avulla (Summa, 1996, s. 54). Synekdokee on kolmas kielikuvan laji ja se tarkoittaa ilmaisua, jossa kahden toisiinsa liittyvän ilmiön yhteinen piirre edustaa koko ilmiötä (Summa, 1996, s. 54–55). Viimeiseksi kielikuvan lajiksi Burke nimeää ironian, jossa puolestaan yhden näkökulman edustavuus kielletään kyseenalaistamalla se ja tuomalla kuvaan täysin vastakkaisen näkökulman mahdollisuuden (Summa, 1996, s. 55). Astrologiaa käsittelevissä teksteissä hyödynnetään usein kielikuvia, etenkin metaforia. Mazzucchellin (2000, s. 7–10) mukaan astrologia toimii symbolien kautta ja rinnalleen symbolit tarvitsevat metaforia ikään kuin ”sillaksi” tuntemattomien asioiden ymmärtämiseksi.

Yksi Burken teorian keskeisimmistä käsitteistä on identifikaatio eli samastaminen ja sillä pyritään rakentamaan me-henkeä ja sitä kautta vakuuttamaan (Sakaranaho, 2021, s. 98; Summa, 1996, s. 56–58). Sen vastapari on erottautuminen (Sakaranaho, 2021, s. 98; Summa, 1996, s. 56–58). Samalla, kun samastetaan asioita yhteen, joudutaan jättämään osa asioista ulkopuolelle eli erottautumaan (Summa, 1996, s. 59). Burken mukaan retoriikalle ei olisi sijaa, jos ihmiset olisivat yhtä (Summa, 1996, s. 57). Samastuminen on väistämätön retorinen keino, jolla tasapainotetaan tätä ihmisten välistä erillisyyttä; sillä ylläpidetään sosiaalista järjestystä (Summa, 1996, s. 57). Identifikaatiosta löytää monen

tyylillisen keinon, kuten ”me vastaan muut” -asettelun tehon selityksen (Summa, 1996, s. 58).

4 Metodologia

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten astrologisia oppeja ja uskomuksia perustellaan kielellisin keinoin, kun astrologia perustuu pseudotieteellisiin seikkoihin. Pseudotieteet eivät täytä tieteen kriteerejä eli objektiivisuuden, kriittisyyden, testattavuuden, itsekorjaavuuden, autonomisuuden ja edistyvyyden kriteerejä (Tuomela, 1983), ja sen vuoksi niiden järkeen perustuvat argumentit ovat hataralla pohjalla. Siispä selvitetään, miten pseudotieteestä tehdään vakuuttavaa muilla keinoilla. Tutkimuksessa kysytään, miten astrologi rakentaa omaa ja tekstinsä uskottavuutta retoriikan avulla. Lisäksi tarkastellaan, minkälaiseen yleisöön hän pyrkii vaikuttamaan ja miten hän sovittaa argumenttinsa yleisönsä odotusten mukaisiksi.

4.1 Tutkimusaineisto

Tutkimusaineistona on Astro.fi verkkosivuilla olevat blogijulkaisut. Astro.fi on astrologiaan ja muihin pseudotieteisiin, kuten numerologiaan ja alkemiaan, keskittynyt verkkosivusto, joka tarjoaa kävijöilleen sekä maksullisia että maksuttomia palveluita. Sivustolla pystyy muun muassa tekemään oman syntymäkartan, johon sivusto tarjoaa lyhyen tulkauksen, tai lukemaan meneillään olevan viikon ennustuksia. Maksullisella puolella myydään tulkintoja, alaan liittyvää kirjallisuutta sekä digitaalisen astrologiakalenterin tilausta. Verkkosivuilta löytyy myös liuta blogeja, joissa kirjoittajat käsittelevät astrologiaa ja muita pseudotieteitä.

Yksi blogikirjoittajista on sivuston perustaja Seppo Tanhua, joka tituleeraa itseään Suomen tunnetuimmaksi ja suosituimmaksi astrologiksi. Hänen kirjoituksensa käsittelevät ajankohtaisia astrologisia ilmiöitä, joita hän väitetysti laskelmoi muun muassa planeettojen liikkeistä, ja jotka heijastuvat hänen mukaansa ihmisten elämään. Hän on astrologiapiirinsä tunnettu guru, jonka sanaa pidetään uskottavana tiedonlähteenä henkisissä asioissa. Tanhua käyttää blogikirjoituksissaan monia retorisia keinoja, joilla hän rakentaa sekä omaa ja kirjoitustensa uskottavuutta. Keskityn tässä tutkimuksessa hänen blogiteksteihinsä, jotka on julkaistu vuoden 2026 helmikuussa ja

maaliskuussa, sillä ne ovat tutkimuksen teon hetkellä tuoreimpia ja vastaavat täten Tanhuan nykyistä tyyliä kirjoittaa. Näistä julkaisuista poimin aikajärjestyksellisesti viisi, tutkimuksen teon hetkellä, viimeisintä, joihin perehdyn syvemmin.

Jokainen tutkimani blogiteksti käsittelee ajankohtaisia ennustuksia, jotka on päätelty planeettojen ja muiden taivaankappaleiden liikkeistä. Teksteissä myös mainostetaan tapahtumia ja muita palveluita. Mainokset verhoillaan tekstien aiheisiin sopiviksi, jotta ne muodostavat luonnollisen jatkumon tekstin lukijalle, kun tämä päättää kuluttaa mainostettua palvelua. Ensimmäinen blogikirjoitus, jota tutkin, on otsikoltaan ”Muutosten myrskyvaroitusta” ja se on julkaistu 1.2.2026. Se käsittelee helmikuun astrologisia ennustuksia, jotka pitävät sisällään otsikon mukaisesti muutoksia ihmiskunnassa ja maailmassa. Toinen blogijulkaisu on otsikoitu ”Saturnus muuttaa kaiken ystävänpäivänä” ja se on julkaistu 8.2.2026. Sekin ennustaa kollektiivisia ja henkilökohtaisia muutoksia ihmisten elämässä. Sen lisäksi se kehottaa lukijoita itsetutkiskeluun. Blogiteksti mainostaa myös erästä tapahtumaa, jossa luennoidaan astrologiasta.

Kolmannen kirjoituksen otsikko on ”Mullistava Auringonpimennysviikko” ja se on julkaistu 15.2.2026. Se pitää sisällään varoittavia ennustuksia haastavista tapahtumista ja tunnelmista. Tekstiin on upotettu myös mainos maksullisesta astrologiakalenterista. Neljännen julkaisun otsikoksi on kirjoitettu ”Uusi ulottuvuus kutsuu Valoon ja Rauhaan”. Se on julkaistu 21.2.2026. Neljännen julkaisun kantavana teemana on kohtalo. Teksti kehottaa lukijoita olemaan ajattelematta tekemiään valintoja ja tapahtuneita asioita, sillä millekään ei tekstin mukaan löydy vastauksia ja kaikki on tapahtunut niin kuin on tarkoitettu. Viidennen ja viimeisen julkaisun otsikko kuuluu ”Venus haastaa ihastumaan ja rakastumaan” ja se on julkaistu 1.3.2026. Viimeinen teksti käsittelee ennustuksia rakkaudesta sekä henkilökohtaisista ja valtiollisista haasteista, jotka juontuvat tekstin mukaan muun muassa täysikuusta, kuunpimennyksestä ja planeettojen liikkeistä. Teksti kannustaa lukijaa seuraamaan intuitiotaan ja irrottautumaan vanhoista tavoistaan.

4.2 Retorinen analyysi

Menetelmä, jota käytän, on retorinen analyysi, koska tutkimukseni keskittyy retorisiin keinoihin, joilla Tanhuan blogiteksteissä yritetään vakuutella ja suostutella. Hyödynnän Aristoteleen klassisen retoriikan kolmijakoa jaotelllessani tekstin retorisia keinoja. Eetos-käsitteen alle asetan keinot, joilla reettori käyttää luonnettaan uskottavuuden rakennuksessa. Paatoksen alle kerään keinot, joilla hän pyrkii vaikuttamaan yleisön tunnetiloihin ja tekemään heidät vastaanottavaisiksi argumenteilleen. Logosta tarkastelllessani huomioin keinot, joilla yritetään vedota näennäiseen järkeen, sillä yleisesti tunnustettuun tieteeseen astrologia ei pohjaudu. Logokseen perustuvat argumentit yrittävät ikään kuin simuloida rationaalista tietoa.

Uudesta retoriikasta otan käyttöön Perelmanin opit yleisön merkityksestä. Käytän hänen käsitteitään universaali- ja erityisyleisöistä. Pyrin yksilöimään yleisön, johon Tanhua kohdistaa argumenttinsa ja tutkin, miten hänen käyttämänsä retoriset keinot toimivat suhteessa hänen yleisöönsä. Lisäksi otan tutkimuksessani huomioon Perelmanin käsitykset reettorin ja yleisön välisistä esisopimuksista ja tarkemmin lokuksesta, joka ohjaa argumentteja. Tunnistan, yrittävätkö argumentit näyttäytyä totuudenmukaisena vai arvoltaan parempana ja pohjautuvatko argumentit määrällisiin vai laadullisiin perusteisiin.

Burken uudesta retoriikasta hyödynnän hänen kehittämänsä käsitettä jumala-termeistä. Tutkin, käytetäänkö tutkittavissa blogiteksteissä sellaisia ja mikä on jumala-termi astrologiadiskurssissa. Lisäksi pohdin metaforien roolia teksteissä. Hammerin diskursiivisia strategioita sovellan aineistoa tutkiessa pohtimalla, perustellaanko blogitekstien sisältöä vedoten astrologian pitkään perinteeseen tai henkilökohtaisiin kokemuksiin, tai yritetäänkö tekstistä tehdä tieteellisen näköistä.

5 Erityisyleisöön vedotaan toivolla ja kohtalokkailla tunteilla

Retorisen analyysin väistämättömän tärkeä osa ovat ne henkilöt, joille teksti on osoitettu; puhutaan siis yleisöstä. Yleisöä on merkittävää tutkia, koska sen luonne vaikuttaa siihen, minkälaisia retorisia keinoja reettori soveltaa tekstissään. Aloitan tutkimusaineiston analyysin yleisön määrittämisellä. Tärkeä yleisökäsityksen erottelu on jako universaali- ja erityisyleisön välillä. Seppo Tanhuan blogitekstit on suunnattu erityisyleisölle, mutta se sisältää universaaliyleisölle suunnattujen tekstien kielellisiä keinoja.

Blogitekstien yleinen teema on taivaankappaleiden liikkeiden vaikutukset koko maailmaan ja kaikkiin ihmisiin. Teksteissä käsitellään kaikille ihmisille merkittäviä asioita kuten ihmissuhteita ja maailmanpolitiikkaa. Tämä antaa vaikutelman, että kirjoittaja puhuttelee universaaliyleisöä. Tekstit on kuitenkin pohjimmiltaan suunnattu erityisyleisölle, sillä tekstien sisäislukija, eli käsitys siitä, millaiselle yleisölle puhutaan, on astrologisen maailmankuvan omaava joukko. Lukijan oletetaan uskovan, että taivaankappaleet vaikuttavat heidän elämäänsä. Tekstissä käytetään myös astrologisia termejä ja niitä ei selitetä auki lukijalle. Tällaisia termejä ovat esimerkiksi ”Saturnus-Neptunus-yhtymä”, ”Pallas Athene” ja ”Perääntyvä Merkurius”. Kirjoittaja odottaa, että termit ovat lukijalle tuttuja tai ne eivät ainakaan hämmennä lukijaa.

Yleisön rakenne on syytä pitää mielessä analyysia tehdessä. Se on taustalla vaikuttava tekijä edetessäni retoristen keinojen luokittelussa ja arvioimisessa. Seuraavaksi keskityn Aristoteleen klassisen retoriikan kolmijakoon: eetokseen, paatokseen ja logokseen.

5.1 Eetos

Eetos tarkoittaa kirjoittajan ominaisuuksiin ja luonteeseen perustuvaa uskottavuutta. Astrologi Seppo Tanhuan eetos rakentuu hyväntahtoisen vaikutelman, eli eunoian, kautta. Tanhuan tekstit eivät ole tuomitsevia, vaan kannustavia. Hän toimii teksteissään ikään kuin oppaana, joka johdattaa lukijoitaan johonkin henkiseen päämäärään. Hän luo teksteissään toivoa lukijoihinsa vakuuttamalla, että lukijoiden on mahdollista päästä

päämääräänsä itsetutkiskelun ja oman intuitionsa avulla. Tätä päämäärää Tanhua nimittää yhdessä blogikirjoituksessaan "Valokehoksi" ja "Valo todellisuudeksi". Se tarkoittanee jotakin valaistumisen kaltaista mielentilaa, jota on syytä tavoitella. Blogitekstit vaikuttavat siltä, että Tanhua todella haluaisi auttaa ihmisiä. Henkiseen päämäärään johdattaminen voidaan nähdä myös moraalisesti hyveellisenä toimintana (arete), mikä luo myös Tanhuan vaikuttavuutta.

Planeettojen positiivisten vaikutusten lisäksi Tanhua varoittaa mahdollisista haasteista, joita lukijat voivat kohdata annetulla ajanjaksolla. Hän neuvoo, miten lukijoiden tulisi suhtautua haasteisiin ja selättää ne. Hän ylläpitää tekstien keskeistä toivon teemaa korostamalla, että lukija voi hyötyä kohtaamistaan haasteista. Hän kirjoittaa esimerkiksi: "Tämä viikko laittaa sekä hermot, että ihanteet testiin, mutta sisältää vahvan mahdollisuuden aloittaa uusi sisäinen suunta." Eräessä toisessa tekstissä hän kertoo, että jokin asia voi tehdä kipeää, mutta että se olisi lopulta vapauttavaa.

Tanhua myös validoi lukijoidensa tunteita ja heidän tekemiään ratkaisuja. Toisin kuin jotkut hengelliset ja uskonnolliset opettajat, Tanhua ei tuomitse lukijoiden kyseenalaisia päätöksiä. Sen sijaan hän väittää lukijalle, ettei vastuu ole lukijalla vaan jollakin suuremmalla voimalla, kenties kohtalolla. Hän kirjoittaa esimerkiksi: "On ymmärrettävä, ettet ole tähän mennessä voinut tehdä ainuttakaan asiaa eri tavalla, kuin olet tehnyt."

Toisaalta Tanhuan eetos rakentuu myös viisaan olemuksen, eli fronesiksen, avulla. Hän käyttää astrologian erikoisalanastoa, joka ei ole kaikille tuttua. Tämä antaa vaikutelman, että hän on perehtynyt aiheeseen syvällisesti. Astrologiaan kuuluu usein myös ajatus siitä, että on olemassa jotakin salattua tietoa tuonpuoleisesta tai muusta henkisestä paikasta ja tieto ei ole kenen tahansa löydettävissä. Tanhuan kaltaiset, gurun asemassa olevat henkilöt toimivat tulkkeina maailmankaikkeuden ja maallikoiden välillä. Tanhua nimittää fyysistä maapalloa "3D maailmaksi" ja sen vastakohtaa, eli jotakin valaistumisen kaltaista tilaa "5D maailmaksi". Hän kirjoittaa, että: "5D maailmaan

pääsevät aikanaan vain viattomat – Lasten kaltaiset.” Hän antaa ymmärtää tietävänsä enemmän maailman luonteesta kuin lukijat, joita hän neuvoo teksteissään.

Tanhuan vaikuttavuus perustuu siis oletukseen, että hän toimii lukijoiden parhaan edun mukaisesti ja on moraalisesti hyveellinen. Lisäksi hän näyttäytyy viisaana auktoriteettihahmona. Hyväntahtoisen ja hyveellisen eetoksen rakentavat ominaisuudet voidaan nähdä myös tekstin päätökseen kuuluviksi. Viisas olemus puolestaan kytkeytyy logokseen. Eetos, päätös ja logos näkyvät välillä samanaikaisesti, sillä ne menevät usein päällekkäin.

5.2 Paatos

Paatos tarkoittaa sitä, kun kirjoittaja pyrkii tekemään lukijat vastaanottavaisiksi väitteille ohjaamalla lukijoiden tunnetiloja. Tanhuan blogikirjoitusten retoriikka perustuu suurilta osin juuri tällaiseen vaikuttamiseen. Teksteissä korostuu kokemuksellisuus. Tanhua kannustaa lukijoita tutkimaan omaa intuitiota ja tuntemuksia. Hän kirjoittaa esimerkiksi: ”Vastaukset löytyvät vain ja ainoastaan sisimmästämme hiljentymisen ja meditaation välityksellä.” Myös hänen ennustuksensa perustuvat yleensä ihmisen sisäisiin tuntemuksiin, kuten ahdistuksen tai levottomuuden tunteisiin. Ennustukset liittyvät muutenkin yleensä yksilön omiin kokemuksiin maailmanlaajuisten ilmiöiden sijaan. Henkilökohtaisen näkökulman korostaminen saattaa viitata siihen, että Tanhua olettaa yleisönsä etsivän vastauksia nimenomaan yksityiselämänsä ongelmiin.

Blogitekstit nojaavat kvalitatiiviseen lokukseen, eli laadullisiin perusteisiin. Koska astrologia ei ole tutkittua tiedettä, argumentit vetoavat määrällisten perusteiden sijasta esimerkiksi ainutkertaisuuteen. Kaikissa aineiston blogikirjoituksissa on läsnä apokalyptinen ja liioitteleva sävy. Niissä ilmaistaan, että elämme jotakin todella merkittävää aikaa. Tanhua kirjoittaa esimerkiksi, että astrologinen uusivuosi tulee muuttamaan koko ihmiskunnan uudelle tietoisuuden tasolle. Ainutkertaisuutta korostetaan myös aikamääreillä kuten ”ehkä jopa tuhansiin vuosiin” ja ”aloittaa

vuosikymmenien mittaisen syklin”. Kun mietitään Tanhuan blogikirjoitusten kohderyhmää, voidaan päätellä, että kirjoitusten väitteet vetoavat ihmisiin, jotka ovat jonkin kriisin keskellä tai muutoin miettivät elämää syvällisemmästä näkökulmasta. Lopun aikaa ennustava teksti virittää tällaisia lukijoita vastaanottavaiseksi ennustuksille, sillä he saattavat jo valmiiksi kyseenalaistaa maailmankaikkeutta ja todellisuutta.

Samaan kohderyhmään vetoaa myös kaiken merkityksellisyyttä korostava puhe. Tanhua kirjoittaa blogitekstissään, ettei lukija ole voinut tehdä mitään asioita väärin elämässään, että kukaan ei ole syyllinen tapahtuneisiin asioihin ja että mikään tapahtunut ei ole negatiivista. Taustalla vaikuttaa ajatus siitä, että kaikella tapahtuneella on jokin syvempi tarkoitus ja juuri niin oli määrä tapahtua. Teksti vastaa siihen elämän merkityksellisyyden kaipuuseen, joka monia ihmisiä mietityttää. Tällä saatetaan pyrkiä helpottamaan lukijoiden syyllisyyden, häpeän tai katumuksen tunteita sekä palauttamaan toivon tunne lukijoihin.

Merkityksellisyyttä korostava puhe liittyy tekstin jumala-termiin, kohtaloon. Teksteissä toistuu ajatus kohtalosta, joka määrää tapahtumat ennalta. Sitä voidaan pitää tekstien jumala-terminä, vaikkakin sitä sanaa ei suoraan käytetä teksteissä. Kohtalon vaikutus elämään ilmaistaan epäsuorasti esimerkiksi virkkeessä: ”Älä suotta yritä kehittää selityksiä valinnoillesi, sillä Pallas Athenen luonteen mukaisesti niitä ei nyt pitäisi edes yrittää antaa kenellekään.” Vastuu sysätään teksteissä planeetoille ja muille astronomisille ilmiöille. Planeetat kuvataan teksteissä ikään kuin persoonallisina olioina, jotka jumalien kaltaisesti vaikuttavat ihmisten tuntemuksiin ja valintoihin. Planeetat ja muut taivaankappaleet määrittävät siis tekstin mukaan ihmisten kohtalon. Yhdessä blogikirjoituksessa Tanhua käyttää sanaa ”totuus” jumalaterminä. Hän kirjoittaa: ”Tällaiseen sisäisen totuuden maailmaan pääset sukeltamaan ainakin hetkeksi esimerkiksi –”. Tanhua pitää väitteitään totuutena maailmankaikkeudesta. ”Totuutta” ja ”kohtaloa” käytetään jumala-terminä, jotta asioita ei tarvitsisi perustella pidemmälle. Ne ovat tekstin ihanteelliselle lukijaryhmälle riittävä peruste; kohtalo nyt vain päätti näin ja se nyt vain on totuus.

Blogikirjoitusten paatokseen liittyvät myös kielikuvat, joita on käytetty useassa kohtaa kirjoituksissa. Tanhua kirjoittaa esimerkiksi: "Elämä itse availee meille taivasta maan päälle." Tässä virkkeessä "taivasta maan päälle" on metafora, joka viittaa johonkin onnelliseen fyysiseen tai henkiseen tilaan. Virkkeessä on myös personifikaatio, eli "elämä" on muotoiltu toimijaksi, joka avaa taivaan maan päälle, vaikka se on todellisuudessa abstrakti käsite, jolla ei ole persoonaa. Myös planeetoille annettua toimijuutta voidaan pitää personifikaationa, sillä teksti kertoo planeettojen saavan aikaan tuntemuksia ja tapahtumia, vaikka ne ovat elottomia taivaankappaleita. Kirjoituksissa käytetään paljon metaforia kuvaamaan ihmisen mielen sisäisiä tuntemuksia ja prosesseja. Yhdessä tekstissä Tanhua käyttää ihmisen sisäisestä tietoisuudesta tai muusta sellaisesta nimeä "Minä Olen keskus". Kielikuvilla teksteistä tehdään eloisampia ja runollisempia. Ne sopivat tekstien kohtalokkaaseen teemaan, joka vaatii tietynlaista emotionaalista viritystä. Kielikuvat myös auttavat lukijaa hahmottamaan tekstien merkityksiä. Kun puhutaan hyvin abstrakteista asioista, kielikuvat kuten "Minä Olen keskus" luovat lukijan mieleen kuvan konkreettisesta keskuksesta, joka käsittää yksilön minäkäsityksen. Asiat on helpompi ymmärtää, kun ne rinnastetaan aineellisiin mielikuviin.

Teksteissä rakennetaan myös yhteisöllisyyden vaikutelmaa kielellisesti. Tanhua käyttää jatkuvasti kirjoituksissaan monikon ensimmäistä persoonaa, eli me-muotoa. Hän kirjoittaa esimerkiksi: "Tärkeintä on muistaa, että maailmamme muuttuessa hurjalla nopeudella parempaan ja valoisampaan suuntaan, tulee meidän olla valmiita ottamaan muutokset vastaan avoimin mielin ja erittäin joustavalla asenteella, vaikka emme pysty näkemään niiden perimmäistä ideaa tai tarkoitusta." Tällainen teksti luo lukijalle tunteen, että kirjoittaja ja lukija ovat yhdessä ja kokevat elämän haasteet yhteisönä. Se vahvistaa jo aiemmin mainittua merkityksellisyyden tunnetta.

5.3 Yleispätevät ja varovaiset ennustukset

Tanhua hyödyntää teksteissään aiemmin käsiteltyä Forer-efektiä. Hän kirjoittaa muutoksista ihmisten tuntemuksissa ja elämässä, mutta hän harvoin tarkentaa, millaisista muutoksista on kyse. Hän ilmaisee asiat epämääräisesti niin, että jokainen lukija voi tulkita ne omalla tavallaan omaan elämäänsä sopiviksi ennustuksiksi. Toisaalta hän välillä puhuu universaaleista tuntemuksista, esimerkiksi ahdistuksesta ja levottomuudesta, mutta ne ovat jokaisen ihmisen elämässä aina välillä läsnä, eikä niiden ilmaantumisesta voida vetää johtopäätöksiä planeettojen vaikutuksista.

Forer-efekti vetoaa ensisijaisesti ihmisten tunteisiin, sillä se lisää ihmisten merkityksellisyyden tunnetta yleispätevillä ennustuksilla, kun ihmiset kokevat tulevansa ymmärretyiksi ja nähdyiksi. Se siis kuuluu tekstin päätökseen. Toisaalta voidaan nähdä yhteys sen ja logoksen välillä. Forer-efektiin liittyy niin sanottu varovaisuusstrategia, jota blogitekstit hyödyntävät. Se sijoittuu enemmän logoksen piiriin, sillä sen avulla pyritään vähentämään vastuuta, jos ennustukset eivät osukaan oikeaan. Varovaisuusstrategia tarkoittaa, että asiat ilmaistaan epävarmasti käyttämällä väitteitä pehmentäviä sanoja. Tanhua kirjoittaa esimerkiksi: ”viikko saattaa näyttää” ja ”mahdollisesti taloudellisten mullistusten muodossa”. Hän ei siis lupaa mitään täysin, vaan arvailee. Forer-efekti ja varovaiset ilmaisut tukevat toisiaan, sillä kun universaalit kuvaukset tarjoavat tulkinnanvaraa, varovaiset ilmaisut pehmentävät entisestään väitteiden sitovuutta, mikä vahvistaa vaikutelmaa osuvuudesta.

5.4 Logos

Logos tarkoittaa tekstin väitteitä, jotka vetoavat järkeen. Astrologia ei perustu tutkittuun tieteeseen, joten astrologiaa käsittelevät tekstit joutuvat niin sanotusti simuloimaan rationaalista tietoa. Tanhua rakentaa tekstiensä logosta tieteellistämällä. Hän verhoilee tekstin näyttämään tieteelliseltä käyttämällä oikeita astronomisia ilmiöitä ja selittämällä syy-seuraussuhteita. Hän puhuu muun muassa auringonpimennyksestä ja uusikuusta, jotka ovat oikeita ilmiöitä. Hän kuitenkin liittää niihin epätieteellisiä seurauksia: ”Tiistain

uusikuu ja auringonpimennys antavat tälle viikolle hurjan alitajuisen jännitteen, joka entisestään lisää tapahtumien arvaamattomuutta.”

Tieteellistä vaikutelmaa tuovat myös astrologiset kaaviot, jotka näyttävät ensisilmäyksellä monimutkaisilta ja analyttisilta. Jokaiseen tutkimaani blogitekstiin on liitetty kuva kaaviosta, joka kuvaa sen hetkistä planeettojen ja muiden taivaankappaleiden sijaintia suhteessa astrologisiin tähtimerkkeihin kuten leijonaan, kauriiseen tai kaksosiin. Kaaviot tuovat vaikutelman, että kyseessä olisi jokin vakavasti otettava tieteellinen lähde. Osa blogin lukioista ei todennäköisesti ymmärrä paljoa kyseisistä kaavioista ja turvautuvat siksi Tanhuan tulkintaan niistä.

Muita järkeä simuloivia tekstin ominaisuuksia blogiteksteistä ei löydy. Logoksen sijaan tekstit keskittyvät lukijoiden tunteiden ohjaamiseen ja kirjoittajan auktoriteetin rakentamiseen. Se lienee hyvin tyypillistä pseudotieteellisille teoksille, sillä väitteitä ei voida perustella tieteellä tai rationaalisella päättelyllä, koska ne perustuvat uskomuksiin.

6 Pohdinta ja yhteenveto

Seppo Tanhuan blogikirjoitukset vetoavat ensisijaisesti lukijoiden tunteisiin. Ne pyrkivät luomaan toivoa, vähentämään syyllisyyttä ja uskottelevat, että kaikella on jokin suurempi merkitys ja että lukija on tällä hetkellä siinä pisteessä, jossa tämän kuuluukin olla. Lisäksi teksteillä rakennetaan yhteisöä. Tekstien tunteisiin vetoavat keinot tuovat lukijalle mielihyvää, kun ne validoivat lukijan tekemisiä ja tuntemuksia.

Mielihyvää kokeva lukija on ihanteellinen mainostuksen kohde. Ensiksi lukija saa mielihyväryöpyn lukiessaan maksuttomia blogikirjoituksia, jotka vakuuttavat hänelle, että kaikki on hyvin. Lukija saattaa alkaa janoamaan lisää ulkoista tunteiden hyväksyntää ja on täten altis kuluttamaan verkkosivuston muitakin palveluita. Blogitekstien ohella mainostetaan muitakin maksuttomia ja maksullisia palveluita, jotka vastaavat tähän hyväksynnän kaipuuseen. Blogitekstit ovat siis ikään kuin sisäänheittomenetelmä palveluihin, joilla sivusto tuottaa rahaa.

Blogitekstien vahvan paatoksen lisäksi niistä tekee vaikuttavia Tanhuan auktoriteettiasema lukijaan nähden. Tekstien eetos, eli kirjoittajan luonteeseen pohjautuva vaikuttavuus, syntyy hyväntahtoisesta ja viisaasta opettajahahmosta, jollaisena Tanhua itsensä esittää. Tekstit rakentavat Tanhuasta kuvaa, jossa hän on lukijoiden yläpuolella henkisten kysymysten äärellä, mutta toisaalta yhdessä ja samalla tasolla lukijan kanssa kokemassa elämän haasteita, joita astrologiset ilmiöt aiheuttavat. Tanhua on suunnannäyttjä yhteisössään.

Allum (2011, s. 362) selvitti tutkimuksessaan, että astrologiaan uskovien eurooppalaisten arvomaailma koostui autoritaarisista arvoista, kuten tiukan hierarkian ja vahvan johtajan tarpeesta. Yhtäältä Tanhua toimii tällaisena johtajana, mutta toisaalta hänen ja lukijoidensa välillä ei ole yhtä tiukkaa hierarkiaa, koska hän luo teksteillään yhteisöllistä me-henkeä. Lisäksi Tanhua ei tuomitse lukijoitaan, vaan pikemminkin antaa hyväksyntää heidän tunteilleen ja tekemisilleen. Tällainen pehmeä lähestymistapa ei poista kuitenkaan hänen auktoriteettiasemaansa. Hänen johtajan roolinsa rakentuu juuri

tällaisen lempeän ja hyvántahtoisen vaikutelman avulla, ja juuri se saattaa purra hänen kohderyhmäänsä, joka etsii elämälleen merkitystä ja hyväksyntää.

Vaikka suurin vaikuttavuus syntyy tekstien eetoksen ja etenkin päätöksen avulla teksteissä näkyy myös logos, eli järkeen vetoavat ominaisuudet. Teksteistä pyritään tekemään tieteellisen näköistä tieteellistämisen avulla. Blogikirjoituksia tieteellistetään monimutkaisilla kaavioilla ja erikoisalakielellä, joka ei ole tuttua ihmisille, jotka eivät tunne astrologisia käsitteitä. Lisäksi teksteissä hyödynnetään oikeita astronomisia ilmiöitä, kun tapahtumille selitetään syy-seuraussuhteita. Blogikirjoitusten logos koostuu siis näennäisestä järjestä. Tarkempaa tutkiskelua argumentit eivät kestä, mutta päällisin puolin tekstit vaikuttavat jopa tieteellisiltä.

Uuden retoriikan tutkijat Chaïm Perelman ja Kenneth Burke ajattelevat retoriikan käytön intentiosta eri tavoin. Perelman käsittelee retoriikkaa tietoisena vallankäytön välineenä (Summa, 1996, s. 52). Burke puolestaan ajattelee retoriikan käytön olevan ihmisen kielenkäytön luontainen ja piilevä ominaisuus eli tiedostamatonta (Summa, 1996, s. 52, 59). Tanhuan käyttämien retoristen keinojen kohdalla voidaan myös pohtia, missä määrin hän yrittää vakuutella lukijaa tietoisesti vai käyttääkö hän retorisia keinoja tiedostamattaan. Voitaisiin ajatella, että retoriikan käyttö on systemaattista, koska hän on sijoittanut blogitekstien sekaan mainoksia maksullisista tapahtumista ja palveluista, joihin hän haluaa värvätä uusia asiakkaita. Keinot, jotka ovat todennäköisesti tietoisien valintojen tulos, ovat Forer-efektiin ja varovaisiin ilmaisuihin liittyviä. Tanhua tietää, ettei lukijoille kannata luvata mitä tahansa, vaan ympäröivät ilmaiset osuvat todennäköisimmin oikeaan. Tanhua myös oletettavasti tuntee kohderyhmänsä, joka etsii vastauksia elämän syvällisiin kysymyksiin. Täten hän on voinut tietoisesti valita käyttää tunteisiin vetoavia ilmaisuja, jotka purevat lohdutusta ja hyväksyntää kaipaaviin lukijoihin.

Käyttämäni tutkimusotetta voidaan hyödyntää myös muiden pseudotieteiden ja uskontojen tutkimuksessa. Retoriikan kolmijako on perinteinen tapa ymmärtää retorisia

keinoja ja lähes jokaisesta tekstistä löytyy retorisia keinoja, jotka voidaan luokitella eetokseen, paatokseen ja logokseen. Pseudotieteeseen ja uskontoihin pohjautuvat argumentit eivät tukeudu tutkittuun tieteeseen, joten niiden retoriikan tutkimuksessa on hyvä keskittyä etenkin paatokseen ja eetokseen, sillä järkiperaisien perustelujen sijaan yleisöön pyritään usein vetoamaan tunteiden ja auktoriteetin avulla. Toisaalta jotkin pseudotieteet voivat vaikuttaa hyvinkin tieteellisiltä. Astrologia on tunnetusti epätieteellistä, mutta on olemassa pseudotieteellisiä aloja, jotka saattavat tavalliselle maallikolle sekoittaa oikeiden tieteenalojen sekaan. Silloin kannattaa kiinnittää erityistä huomiota tekstien logokseen ja tarkemmin tieteellistämiseen, eli keinoihin, joilla epäluotettavat tekstit verhoillaan luotettavan näköisiksi.

Lähteet

- Allum, N. (2011). What Makes Some People Think Astrology Is Scientific? *Science communication*. 33 (3), 341–366. 10.1177/1075547010389819
- Aro, J. (1999). *Sosiologia ja kielenkäyttö*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Bauer, M. & Durant, J. (1997). Belief in astrology: a social-psychological analysis. *Culture and Cosmos: A Journal of the History of Astrology and Cultural astronomy*, 1(1), 55–71.
- Campion, N. (2015, May). Defining astrology in ancient and classical history. In *Stars and stones: Voyages in archaeoastronomy and cultural astronomy—A meeting of different worlds*, 84–89.
- Falkheimer, J. & Heide, M. (2023). *Strategic communication: an introduction to theory and global practice*. Routledge.
- Forer, B. R. (1949). The fallacy of personal validation; a classroom demonstration of gullibility. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 44(1), 118–123. <https://doi.org/10.1037/h0059240>
- Greig, H. (2020). Reading the Signs with Kenneth Burke (1897–1993). *Литература двух Америк*, (9), 60–80.
- Haapanen, P. (1996). Roomalaisten korkein taito; Johdanto antiikin retoriikkaan. Teoksessa K. Palonen & H. Summa (toim.), *Pelkkää retoriikkaa*. Vastapaino. Tampere.
- Hammer, O. (2004). *Claiming knowledge: Strategies of Epistemology From Theosophy to the New Age*. Brill.
- Hulkkonen, K. (2021). *Elämää henkimaailman, uskonnon ja yhteiskunnan rajoilla* (Doctoral dissertation, Väitöskirja. Turku: Turun yliopisto).
- Jokinen, A. (2016). Diskurssianalyysin suhde sukulaistraditioihin. Diskurssianalyysi liikkeessä. Teoksessa A. Jokinen, K. Juhila, E. Suoninen, *Diskurssianalyysi: teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Vastapaino.
- Lillqvist, O. & Lindeman, M. (1998). Belief in Astrology as a Strategy For SelfVerification and Coping With Negative Life-Events. *European Psychologist* 3(3), 202–208.

- Mazzucchelli, A. (2000). Astrology, Hermeneutics and Metaphorical Web. *European Journal for*
- Perelman, C. (2007). Retoriikan valtakunta. Vastapaino.
- Sakaranaho, T. H. (2021). Vakuuttaa ja vaikuttaa: Retorinen lähestymistapa uskontotieteessä. Teoksessa T. Hjelm (toim.), Uskonto, kieli ja yhteiskunta: Johdatus diskursiiviseen uskonnontutkimukseen. Tietolipas, Nro 270, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 89–112.
<https://doi.org/10.21435/tl.270>
- Summa, H. (1989). Hallinnon retoriikka ja politiikkojen synty: Onko retoriikalla vielä merkitystä? *Politiikka*, 31(3), 159–168. <https://journal.fi/politiikka/article/view/150813>
- Summa, H. (1996). Kolme näkökulmaa uuteen retoriikkaan: Burke, Perelman, Toulmin ja retoriikan kunnianpalautus. Teoksessa K. Palonen & H. Summa (toim.), Pelkkää retoriikkaa. Vastapaino. Tampere.
- Tuomela, R. (1983). Tiede, esitiede, pseudotiede. *Tiede, toiminta ja todellisuus*. Gaudeamus. https://www.skepsis.fi/jutut/paholaisen_asianajaja/luku10.html
- Tuominen, K. (1997). Rodeohärkä vai kouluratsu? Informaatiotutkimus, 30–32.
- Tanhua, S. (2026, 1. helmikuuta). Muutosten myrskyvaroitus. Astro.fi. Noudettu 29.4.2026 osoitteesta <https://www.astro.fi/blog/22421/mullistava-auringonpimennysviikko>
- Tanhua, S. (2026, 8. helmikuuta). Saturnus muuttaa kaiken ystävänpäivänä. Astro.fi. Noudettu 29.4.2026 osoitteesta <https://www.astro.fi/blog/22415/saturnus-muuttaa-kaiken-ystavanpaivana>
- Tanhua, S. (2026, 15. helmikuuta). Mullistava Auringonpimennysviikko. Astro.fi. Noudettu 29.4.2026 osoitteesta <https://www.astro.fi/blog/22421/mullistava-auringonpimennysviikko>
- Tanhua, S. (2026, 21. helmikuuta). Uusi ulottuvuus kutsuu Valoon ja Rauhaan. Astro.fi. Noudettu 29.4.2026 osoitteesta <https://www.astro.fi/blog/22427/uusi-ulottuvuus-kutsuu-valoon-ja-rauhaan>

Tanhua, S. (2026, 1. maaliskuuta). Venus haastaa ihastumaan ja rakastumaan. Astro.fi.
Noudettu 29.4.2026 osoitteesta <https://www.astro.fi/blog/22433/venus-haastaa-ihastumaan-ja-rakastumaan>